

Contents :

* The Monetary Finds From Church In Rumia	Al.M.Kużmin	p. 3
* The Second Medal Of Gdańsk Section Of PTN On Gdańsk Millennium	M. Frąckowiak	p. 8
* The New French Banknote	H. Kościński	p.14
* The Register Of Gdańsk's Medals	M. Frąckowiak	p. 17
* News From Gdańsk Section Of PTN	ALEMKA	p. 24

Summary in English :

The first article in this issue of GZN refers to the interesting find of coins in Rumia. Over 500 coins from 13th - 14th century were found in church in Rumia during archaeological investigations which were carried on in 1995 and 1996. The author - Al.M.Kużmin - describes in this article not only the above mentioned find but deals with question of church monetary finds in general.

The following article refers to the second Millennium Medal of Gdańsk Section of PTN. The picture of this medal and its detailed description are also presented in this article.

The next article presents the new French banknote of 100 frank. The photos of this banknote and its detailed professional description are attached to this article.

There is also the continuation of the register of Gdańsk's medals and as usual some fresh and interesting news from Gdańsk section of PTN in this issue of GZN.

Translated by KARO

ISSN 1505 - 1390

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne

NR 32

W numerze m. in. :

- O kościelnych znaleziskach monet.
- Nowy medal Gdańskiego Oddziału PTN

GDAŃSKIE ZESZYTY NUMIZMATYCZNE

Pismo ukazuje się od 1988 roku

Redaguje:

Aleksander M. Kuźmin

Współpraca:

Aleksandra Szymańska

Miłosz Frąckowiak

Henryk Kościński

Paweł Bohdanowicz

Zdjęcia:

Alfons Klejna

Cyfrowa obróbka zdjęć:

Aleksander M. Kuźmin

Paweł Bohdanowicz

Wydawca:

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

Adres wydawcy:

80-958 Gdańsk ul. Mariacka 25/26
tel. (0 58) 31-50-32

Adres redakcji:

81-601 Gdynia ul. Apollina 38
tel. (0 58) 21-43-67

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne są rozprawdane wewnątrz
Towarzystwa przez Oddział w Gdańsku. Redakcja nie odpowiada za treść
zamieszczanych reklam i ogłoszeń. Za treść artykułów odpowiedzialni są
autorzy.

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

GDAŃSKIE ZESZYTY NUMIZMATYCZNE

NR 32

GDYNIA, marzec 1998

W NUMERZE:

Znalezisko monet z terenu kościoła w Rumi	Aleksander M. Kuźmin s. 3
Drugi medal Oddziału Gdańskiego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego na tysiąclecie Gdańska	Miłosz Frąckowiak s. 8
Francuskie nowości s. 14	Henryk Kościński
Rejestr medali gdańskich	Miłosz Frąckowiak s. 17
Z Oddziału Gdańskiego PTN	ALEMKA s. 23

DZIAŁ OSOBLIWOŚCI

Szeląg elbląski Kazimierza Jagiellończyka z błędem w imieniu Króla	P. Bohdanowicz nr 18
Jeszcze jedna nienotowana odmiana szóstaka koronnego Jana Kazimierza z 1663 roku	P. Bohdanowicz nr 19

ZNALEZISKO MONET Z TERENU KOŚCIOŁA W RUMI

W latach 1995 i 1996 przeprowadzone były prace archeologiczne przy okazji porządkowania i odgruzowywania nieistniejącego już dziś kościoła w Rumi, o którym źródła historyczne¹ wspominają, że istniał już w XIII wieku (rok 1253 jest rokiem pierwszej wzmianki o kościele).

Prace archeologiczne prowadziło Muzeum Archeologiczne w Gdańsku pod kierownictwem pana Mirosława Fudzińskiego. Prace finansowane były przez Radę Miejską w Rumi na wniosek dyrektora Miejskiego Domu Kultury pana Ludwika Bacha oraz Koła Miłośników Historii działającego przy MDK.

W trakcie prowadzonych wykopów archeologicznych znaleziono m.in. 540 monet, 3 liczmany, 6 krążków metalowych. Materiał numizmatyczny to monety począwszy od XIII - XIV wiecznych brakteatów po monety współczesne. Cały zespół znalezionych monet zdeponowany jest w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku. Szczegółowy wykaz monet wraz z odnośnikami katalogowymi zamieszczony będzie w „POMORANIA ANTIQUA” periodyku Muzeum Archeologicznego w Gdańsku.

Z przykrością należy stwierdzić, że ilość znalezionych monet byłaby o wiele większa gdyby nie tak zwani „poszukiwacze skarbów”. Natychmiast po odejściu archeologów bezceremonialnie pod osłoną ziarnu przeszukiwali stanowiska archeologiczne przy pomocy wykrywaczy metali wylapując nie wydobyte jeszcze przez archeologów monety. Działan tych nie obawiam się nazwać barbarzyńskimi i wcale nierozumnymi.

Wydobyty tak licznie materiał numizmatyczny nie budzi większego zdziwienia gdyż jak wiadomo kościoły i ich najbliższe otoczenie to miejsca w których monety znajdowane są stosunkowo najczęściej². Głównie dzięki numizmatykom skandynawskim dostrzeżono możliwość wykorzystania nowego archeologicznego materiału źródłowego rzucającego światło na problem obiegu pieniądza. Tym nowym archeologicznym źródłem są tak zwane *kyrk fynd* czyli znaleziska

¹ B. Śliwiński: Dzieje Rumi w średniowieczu, [w:] Zarys dziejów Rumi, pod redakcją J. Banacha: Toruń 1994, s. 81-94.

² St. Suchodołski: Skarby monet odkrywane w kościołach - przejaw kultury czy ekonomii? [w:] Pozaekonomiczne funkcje monet. X ogólnopolska sesja numizmatyczna w Nowej Soli s. 95 - 101.

kościelne monet³. Jest to kategoria znalezisk numizmatycznych specjalnie wyodrębniona w okresie ostatniego dziesięciolecia. Masowe znaleziska monet z terenów kościoła i ich bezpośredniej bliskości na dzień dzisiejszy nie doczekały się definitywnego rozstrzygnięcia na temat genezy tego zjawiska.

Istnieją liczne opracowania w literaturze skandynawskiej zawierające próbę rozstrzygnięcia tej kwestii. Zagadnieniu temu m.in. poświęcona była konferencja „Monety a archeologia” zorganizowana przez angielsko - norweski „Zespół badaczy archeologii średniowiecznej”⁴. W wygłoszonych tam referatach stawiano hipotezy dotyczące tak dużej liczby monet znajdujących w kościołach. I tak jedna z hipotez zakłada, że monety te są zgubami kolekt kościelnych inna zaś, że są to wota - swoiste opłaty prywatnych ludzi za pomyślność⁵. W literaturze norweskiej sformułowano natomiast hipotezę, że umieszczanie monet pod podłogami kościołów to wynik celowego działania ze specjalnym przeznaczeniem⁶. W polskiej literaturze przedmiotu nie występują poważniejsze prace interpretujące to zjawisko. Owszem rejestrowane są znaleziska z terenów kościołów ale tylko nieliczni autorzy próbują komentować genezę tego zjawiska⁷.

Zajmując się zagadnieniem znalezisk kościelnych monet należy postawić dwa zasadnicze pytania:

1. Dlaczego monety znalezione są w kościołach i ich najbliższym otoczeniu. Skąd się tam wzięły.
2. Na ile wiarygodnie znaleziska kościelne monet odzwierciedlają obieg pieniądza w społeczeństwie.

Dotychczas w literaturze funkcjonują następujące hipotezy dotyczące genezy monet znajdujących w kościołach i ich najbliższym otoczeniu:

■ Zguby kolekt kościelnych.

Analiza rozrzutu znalezionych monet na planie kościołów wykazała, że koncentrowały się we wschodniej części nawy i w prezbiterium co jest zgodne z praktyką katolicką wznoszenia w tych miejscach ołtarzy głównych i bocznych. Były to miejsca gdzie uczęszczający do kościoła winni byli składać swoje ofiary, tj. bądź na ołtarzu bądź na tacy ofiarnej

³ Henrik Klackenber, *Moneta nostra*, Sztokholm 1992.

⁴ Aleksander Bursche, Konferencja „Monety a archeologia” 21 - 24 marca 1988 r. Fredrikstad, Norwegia. WN, R. XXXII, s. 125 - 126.

⁵ *Ibidem* s. 125.

⁶ J.S. Jensen, recenzja pracy: Henrik Klackenber, *Moneta nostra*, Stockholm 1992. WN, R. XI, s. 211.

⁷ Borys Paszkiewicz, *Monety z badań archeologicznych w Chmielnie, Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne* Nr 18, Gdynia 1994 r., s. 3 - 7.

obok. Jest więc wielce prawdopodobne, że monety czasem spadały na ziemię i nie były z niej podnoszone. Hipotezę taką i jej uzasadnienie sformułował po raz pierwszy Olaf Olsen w 1960 roku⁸.

- Zguby podczas pobierania opłat, które parafianie płacili kościołowi i kapłanom.

Hipoteza ta pokrewna jest poprzedniej.

- Ofiary wotywnie. Wota - swoiste opłaty prywatnych ludzi za pomyślność.

Hipoteza ta jest hipotezą opozycyjną w stosunku do pierwszej a sformułowała ją I.H.V. Muller z Oslo w referacie na wspomnianej już konferencji „Monety a archeologia”. Zdanie referentki argumenty, iż monety te są zgubami kolekt są argumentami nie wystarczającymi. Jej zdaniem, przeciw traktowaniu tych monet jako zgub przemawia zbyt duża ich liczba - sięgająca czasami kilku tysięcy⁹.

Trzy wyżej wymienione hipotezy wydają się być najprawdopodobniejszymi hipotezami uzasadniającymi tak liczny znajdujący na terenie kościołów materiał numizmatyczny. Nie wykluczone, że jakiś współdziałają także:

- Monety grobowe, tak zwane „obole zmarłych”. Zjawisko to jest dość dobrze udokumentowane odkryciami archeologicznymi.

- Zguby żebracze.

- Zabiegi magiczne o charakterze kultowym.

O taki charakter można podejrzewać nie zawsze identyfikowalne małe zespoły zakopywane od strony zewnętrznej kościoła¹⁰ bądź pojedyncze monety. I jak pisze St. Suchodolski w cytowanej już pracy „... Interpretację taką trzeba jednak przyjmować ostrożnie, przynajmniej do czasu odnalezienia jakichś ją popierających przekazów pisanych lub choćby etnograficznych...” Istniał przecież znany do dziś zwyczaj odwoływania się do świętych patronów o pomoc czy to w intencji odnalezienia zagubionych przedmiotów (wota do św. Antoniego) czy też innych intencji do innych patronów.

⁸ H. Klackenber, *op. cit.*

⁹ A. Bursche, *op. cit.* s. 125.

¹⁰ St. Suchodolski, *op. cit.* S. 99.

Dzięki kościelnym znaleziskom monet a szczególnie tym z kościołów wiejskich dowiadujemy się jakimi monetami posługiwały się podstawowe masy społeczne. Jak monety te lokalnie obiegały. Nie trzeba szczególnie dowodzić, że monety ze znalezisk kościelnych są bardziej wiarygodnym świadectwem i lepiej ilustrują upowszechnienie pieniądza w społeczeństwie niż skarby monet. Monety znajdowane w skarbach to w ogromnej większości monety o znacznym nominale, wyselekcjonowane grube sztuki świadczące o świadomej ich tezauryzacji. Monety zaś znajdowane w kościołach i w ich bezpośredniej bliskości to z kolei najdrobniejsze nominały. Znaleziska takie są niewątpliwie dowodem upowszechnienia pieniądza w najniższych warstwach społecznych. Aby ocenić wartość źródłową kościelnych znalezisk monet niezbędnym jest porównanie ich z innymi typami znaleziskami, mianowicie pochodzącymi z gospodarstw domowych. Ale znaleziska takie muszą mieć miejsce, muszą być zgłaszane odpowiednim instytucjom, co niestety bywa coraz bardziej rzadkim zjawiskiem.

By rozwikłać powyższe kwestie, potwierdzić lub obalić stawiane hipotezy należy wypracować właściwą metodologię badań (może wzorowaną na metodach skandynawskich), przeanalizować i przebadać wiele możliwie kompletnych kościelnych znalezisk monet.

Przystępując do omawiania znaleziska z kościoła w Rumi trzeba stwierdzić, że materiał numizmatyczny znajdujący tamże był bardzo przemieszany. Bezpośrednio pod posadzką niemalże na powierzchni znajdowano XIII - XIV-wieczne denary zachodniopomorskie oraz XIV-wieczne brakteaty krzyżackie a na głębokości 90 - 100 cm., XIX-wieczne monety pruskie. Wobec tak przemieszanego materiału nie może być mowy o jakimś kontekście archeologicznym. Takie przemieszanie warstw mogło być m.in. wynikiem pochówków na terenie kościoła na co wskazują inne znaleziska archeologiczne. Uwzględniając wielce przemieszane warstwy oraz fakt daleko niekompletnego znalezionej materiału numizmatycznego wysuwanie daleko idących wniosków co do genezy tego znaleziska jest wielce utrudnione.

Poniżej zamieszczono sumaryczny wykaz monet obcych oraz polskich i z Polską związanych. Do monet polskich zaliczono monety koronne, litewskie, monety miejskie gdańskie, elbląskie, toruńskie, ryskie a także monety łobzeńskie. Do monet obcych zaś oprócz ewidentnie pochodzących z krajów ościennych i odleglejszych także monety z Elbląga pod okupacją szwedzką, ryskie i inflanckie pod panowaniem szwedzkim, monety Wolnego Miasta Gdańska z obu okresów oraz emisję Gdańska z 1801 roku pod panowaniem pruskim, monety prus lennych oraz zaboru rosyjskiego a także monety zachodniopomorskie.

Z całego szeregu monet wydobytych z ziemi na terenie rumskiego kościoła pewne trudności interpretacyjne przedstawiają monety „egzotyczne”. Obecność w znalezisku XIII - XIV wiecznych denarów zachodniopomorskich, brakteatów krzyżackich, monet polskich i obcych, krajów takich jak Szwecja, Prusy, Saksonia czy monet fałszywych nie nasłucha trudności interpretacyjnych, zaskakuje natomiast obecność w tym znalezisku monet duńskich z XV i XVII wieku, biskupstwa ołomunieckiego z XVII wieku, XVII wiecznych monet węgierskich, XVII wiecznych austriackich i czeskich a także liczmanów oraz krążków metalowych. Hipotetyczne powody dla których znalazły się one w tym znalezisku to:

- Efekty zgb kolekt kościelnych, pochodzących od pątników z tych tak odległych krajów.

Hipoteza ta nie znajduje potwierdzenia w źródłach pisanych. Nie stwierdzono bowiem przyczyn, dla których odbywałyby się pielgrzymki (kult jakiegoś świętego, miejsce słynące cudami, itp.).

- Dary wotywne.

Uzasadniając tę hipotezę założyć należy, że w bliżej nieokreślonych okolicznościach mieszkańcy, parafianie tego kościoła, weszli w posiadanie tych monet. Ponieważ monety te nie miały prawa obiegu, nie można było nabyć za nie jakichś dóbr doczesnych, a więc w życiu codziennym nie przydatne, przeto postanowiono ofiarować je na boskie cele. Hipoteza ta dotyczy zarówno wspomnianych monet jak i krążków monetopodobnych.

ZBIORCZE ZESTAWIENIE ZNALEZIONYCH MONET POLSKICH I OBCYCH

Monety polskie	184
monety obce	349
krążki metalowe	6
liczmany	3
monety nieczytelne	4
monety zagubione	3
razem	549

ZESTAWIENIE ZNALEZIONYCH MONET POLSKICH W/G PANOWAŃ

	KORDIA	GDANSK	ELBLAG	TORUN	RYGA	STANY PRUSKIE	LOBZENICA	LITWA	Razem
Kazimierz Jagiellończyk	1	1	0						11
Zygmunt Stary	2	0	4			4			19
Zygmunt August		6	4						10
Bezkrolewie		5							5
Stefan Batory		4							4
Zygmunt III	11				7		3	11	32
Jan II Kazimierz	5	6	1	2				5	19
Michał Korybut Wiśniowiecki		1		2					3
August III Sas	1	18	28	7					54
St. August Poniatowski		15							15
RAZEM	20	65	46	11	7	4	3	16	172
II R P	11								
PRL	1								

Rzucającym się w oczy zjawiskiem jest brak monet z okresu panowania Jana III Sobieskiego oraz Augusta II Sasa.

Aleksander M. Kuźmin

DRUGI MEDAL ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO POLSKIEGO TOWARZYSTWA NUMIZMATYCZNEGO NA TYSIĄCLECIE GDAŃSKA

Rok jubileuszowy Tysiąclecia Gdańska dobiegł końca. Czas upływa szybko i życie miasta wraca do codzienności. Wspomnieniem, z pewnością ulotnym, są liczne imprezy, które odbyły się w tym znaczącym dla miasta 1997 roku. Trwałym wspomnieniem obchodów Tysiąclecia pozostaną przeróżne pamiątki wydane specjalnie na tę okazję. Do takich pamiątek można zaliczyć cały szereg wydawnictw, prezentujące materiały ikonograficzne nie tylko z okresu powojennego, ale i z lat bardziej odległych, jak również wiele opracowań rzucających nowe spojrzenie na przeszłość Gdańska. Trwałymi pamiątkami są monety i medale m.in. jest nim medal wydany we właściwym czasie staraniem naszego Oddziału przy finansowym współudziale siedmiu instytucji (Gdańskie Zeszyty

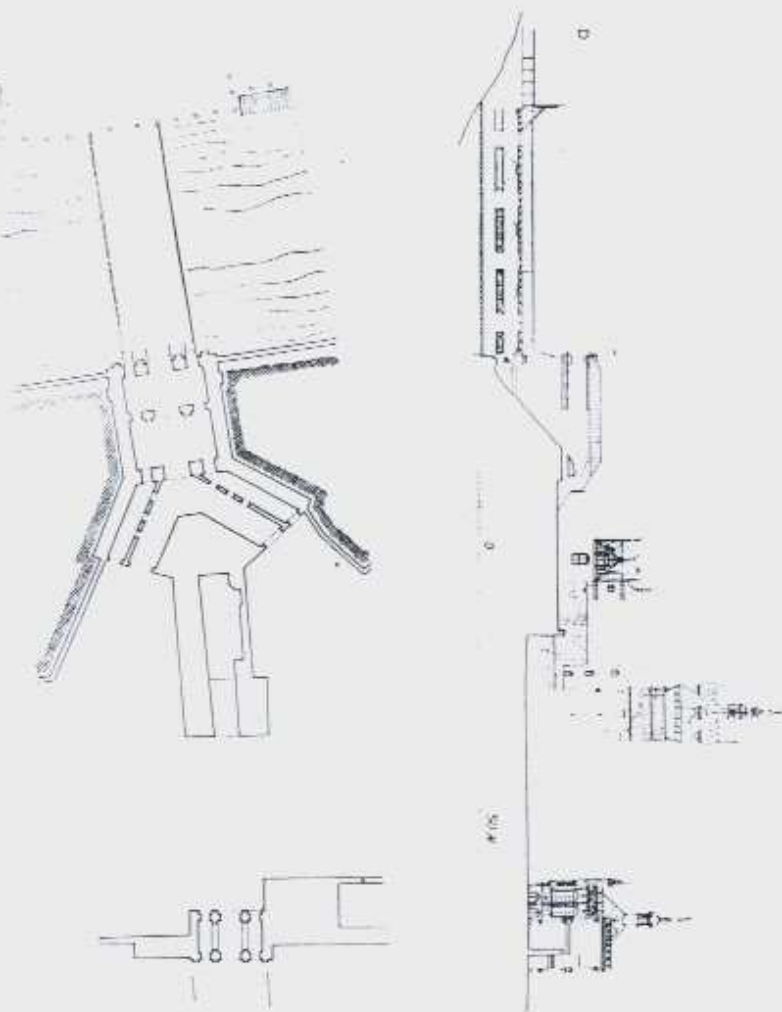
Numizmatyczne Nr 27, grudzień 1996 r.). Okres obchodów tej rocznicy jest już zamknięty i z pewnością żadne nowe wydawnictwo z tej szczególnej okazji już się nie ukaze. Jednym z ostatnich będzie drugi medal wydany pod sam koniec roku milenijnego staraniem naszego Oddziału. Było to możliwe tylko dlatego, że jedna z siedmiu instytucji, która przyczyniła się do poprzedniej emisji zgłosiła ponownie zapotrzebowanie na taki medal. Tą instytucją jest Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A. Oddział Okręgowy w Gdańsku. Decyzja o wydaniu nowego medalu dojrzała dopiero we wrześniu, lecz mimo tak krótkiego czasu ostatni etap prac, wybite medali przez mennicę, został zakończony w ostatnich dniach grudnia, ale odbiór całego nakładu nastąpił już w pierwszych dniach 1998 roku. Pierwszym sygnałem o mającym się ukazać medalu jest wzmianka w GZN Nr 31, grudzień 1997 r.

Nowy medal jest utrzymany w tej samej konwencji co poprzedni t. zn. Awers przedstawia charakterystyczny, istniejący fragment Gdańska z zaznaczeniem wydawcy, a rewers nawiązuje do bytności św. Wojciecha przed tysiącem lat. Zachowano napisy identycznej treści i takie samo liternictwo, lecz rysunki są już inne. Medale są do siebie podobne, gdyż oprócz wydawcy, autorzy medalu są ci sami - Andrzej i Roussana Nowakowscy z Warszawy.

Stroną główną, awersem, jest Gdańsk współczesny i jubileusz miasta.

Przedstawiono na nim bardzo rzadko pokazywany na gdańskich medalach fragment miasta - na pierwszym planie jest Brama Wyżynna, dalej Katownia i Wieża Więzienna. Jesteśmy przyzwyczajeni do widoku tych budowli, często przechodzimy w pośpiechu obok nich nie poświęcając im baczniejszej uwagi. A przecież jest to zabytek dość leciwy, któremu warto przyjrzeć się uważniej i uświadomić sobie, że w przeszłości budowle te spełniały określoną, ważną rolę. Dlatego warto poświęcić im parę słów i następnie uważnie spojrzeć na te pomniki przeszłości.

Brama Wyżynna zwana także Wysoką została zaprojektowana przez budowniczego miejskiego Jana Kramera i wzniesiono ją z cegły w latach 1574 - 1576. Wówczas Brama składała się z dwu części - z części zewnętrznej (obecnie istniejącej) i oddzielonej małym dziedzińcem części wewnętrznej, po której dziś już nie ma śladu. Część wewnętrzna miała przykryte wałem przejścia, które kierowały ruch na boki Katowni. Rysunek 1 przedstawia widok boczny bram głównego wjazdu do miasta z roku 1620 i rzut przyziemia, na którym wyraźnie widać rozjazd wokół Katowni i nie osiowo położenie względem ulicy Długiej.

Brama ta była elementem drugiego systemu fortyfikacji broniących Gdańsk od zachodu. Do bramy przylegały potężne wały ziemne, sięgające gzymsu nad otworem bramnym. Wzdłuż wałów rozciągają się fosa z wodą. W okresie zimowym fosa była miejscem popularnych ślizgawek. Dostęp do bramy ponad fosą zapewniał most zwodzony. Takie zabezpieczenie miasta widziały w 1577 r. wojska Stefana Batorego, oblegające wówczas od czerwca do grudnia Gdańsk. Pamiątką numizmatyczną tego wydarzenia jest gdański „talar obłężniczy” z wizerunkiem Chrystusa. Ponieważ brama w swym pierwotnym kształcie była zbyt surowa, Rada Miasta w 1586 r. zleciła flamandzkiemu rzeźbiarzowi Wilhelmowi van den Blockowi przystrojenie ceglanej bramy. Prace zostały zakończone w 1588 r. i data ta jest wyryta na bramie. Brama została pokryta kamiennymi ciosami. Płaszczyznę frontu zachodniego dzielią cztery podwójne pilastry, a między nimi w centrum znajdowała się brama wjazdowa, po bokach przejścia dla pieszych. Powyżej, w trzech rozdzielonych pilastrami polach umieszczono bogatą kompozycję plastyczną. W części środkowej, nad głównym przejściem, znajduje się tarcza z orłem polskim, na którego piersi umieszczany był herb rodowy króla polskiego. Obecnie można oglądać herb ostatniego króla, Stanisława Augusta Poniatowskiego „Ciołek”. Tarczę z orłem i dużą nad nim koronę podtrzymuje dwóch aniołów. Pod rzeźbą w dwu wierszach wyryty jest napis: IUSTITIA ET PIETAS DUO SUNT REGNORUM OMNIUM FUNDAMENTA - sprawiedliwość i poczucie obowiązku to dwie podstawy każdego panowania. Patrząc na bramę od frontu, na jej zachodnią elewację, w lewej części umieszczony jest herb Prus Królewskich - orzeł z koroną na szyi i z mieczem nad głową podtrzymywany przez dwa jednorożce. Poniżej wyryta jest dwuwierszowa sentencja: SAPIENTISSIME FIUNT OMNIA QVAE PRO REPUBLICA FIUNT - wszystko dzieje się najmądrzej, co dzieje się dla Rzeczypospolitej. Z kolei z prawej strony występuje herb Gdańska, podtrzymywany przez lwy, a poniżej trzeci dwuwierszowy napis: CIVITATIBUS HAEC OPTANDA BONA MAXIMA PAX, LIBERTAS, CONCORDIA - dobra dla państwa najbardziej pożądane to: pokój, wolność, zgoda. Powyżej fryzów, na skraju pochylonego dachu, umieszczone na cokółkach cztery lwy, symbol strażników przejścia. Skrajne lwy przednimi łapami wspierają się na kamiennych kulach, lwy wewnętrzne przyjęły pozycję leżącą. W roku 1879 bramę wewnętrzną rozebrano i odsłonięta została wówczas ceglana strona wschodnia bramy zewnętrznej. W 1884 roku (data wyryta na wschodniej elewacji) ozdobiono ją herbem Hohenzollernów z cesarską koroną, a po bokach dwie męskie postacie z maczugami. W skrajnych polach występują już ozdoby skromniejsze.

**SZELĄG ELBLĄSKI KAZIMIERZA JAGIELLOŃCZYKA
 Z BŁĘDEM W IMIENIU KRÓLA**

Metal:	srebro
Stan zachowania:	III+
Średnica:	20.5 mm
Oś	godz. 6

Av: Tarcza z herbem Polski, nad nią korona, wokoło obwódka perełkowa i napis literami gotyckimi:

***KASIMRVS:R:POLONIE**

Rv: Herb Elbląga, wokoło obwódka perełkowa i napis literami gotyckimi:

+ MONETA:CIVIT:ELVI

Odmiany z błędem w imieniu władcy zwykle budzą duże zainteresowanie i są uważane za rzadsze od innych odmian omyłkowych. Prezentowana odmiana jest notowana między innymi w opracowaniach Stanisławy Kubiak. Mimo to zasługuje chyba na publikację w "Dziale Osobliwości", tym bardziej, że panowania Kazimierza Jagiellończyka nie obejmują już powszechnie dostępne szczegółowe katalogi monet polskich. O rzadkości prezentowanej monety świadczy w pewnym stopniu fakt, że nie pojawiła się do tej pory na żadnej z krajowych aukcji i choćby z tego tytułu zasługuje na publikację.

Paweł Bohdanowicz

**JESZCZE JEDNA NIENOTOWANA ODMIANA
SZÓSTAKA KORONNEGO Z 1663 ROKU**

Metal: srebro
Stan zachowania: III - , drobne wady blachy, lekko czyszczona
Średnica: 25 mm
Oś: godz. 9

Av: Popiersie Jana Kazimierza, którego korona rozdziela obwódkę perelkową i napis otokowy:

IO: CASI · D: G · REX · PO & SVE · M · D L

Rv: Pod koroną rozdzielającą napis otokowy nominal VI, tarczy z herbami Polski, Litwy i Wazów. Po bokach literki A T, niżej herb Ślepowron rozdzielający napis otokowy:

GROS AR · SEX · REG · PO · 1663

Szóstak z 1663 roku z obwódką na awersie, lecz bez obwódki na rewersie nie jest notowany w Skorowidzu E. Kopickiego. Katalog Cz. Kamińskiego nie notuje natomiast szóstaków z taką legendą, jaką ma prezentowana moneta. Jest więc jest to nowa odmiana tak ze względu na brak obwódki, jak i ze względu na napis. W 13. numerze Działu Osobliwości opisany został szóstak bez obwódki na awersie i rewersie, również z nienotowanym napisem. O ile jednak odmiana bez obwódek nie występowała w skarbie tczewskim, o tyle odmiana z obwódką tylko na awersie występowała tam w jednym egzemplarzu. Prezentowany egzemplarz różni się jednak od egzemplarza „tczewskiego” nieco innym napisem na awersie. Nie jest wykluczone, że istnieje również wariant bez obwódki na awersie, lecz z obwódką na rewersie. Gorąco zachęcam do poszukiwań! Może któryś z czytelników na taki wariant natrafi.

Paweł Bohdanowicz

Dział Osobliwości GZN redagują:

Paweł Bohdanowicz i Aleksander M. Kuźmin

Brama Wyżynna przez wieki była głównym wejściem do miasta. Tędy wjeżdżały do miasta paradne orszaki królów polskich. Pierwszy taki uroczysty wjazd Zygmunta III Wazy przez Bramę odbył się w 1623 r. W okresie późniejszym przejścia boczne zabudowano. Podczas zaboru pruskiego już od początku XIX wieku w bocznych częściach bramy miał swoje pomieszczenie Główny Odwach, a przed bramą stała warta. Obecnie brama jest siedzibą PTTK, z lewej strony - przewozy autokarowe, z prawej - obsługa przewodnika.

Okolo 1895 roku wały przylegające do Bramy Wyżynnej zostały rozkopane i fosy zasypane. Brama już wcześniej straciła znaczenie pierwszej linii obronnej. W pierwszej połowie XVII wieku system obronny przesunął się jeszcze na zachód. Fortyfikacje zaczęły obejmować Biskupią Górkę, następnie wzgórze nad obecnym dworcem PKP. W połowie XVIII wieku pełny ciąg fortyfikacji sięgał terenów znanych pod nazwą Bramy Oliwskiej, po którym obecnie nie ma żadnych śladów. Gdańsk był w XVII - XIX wieku potężną twierdzą i zawsze stanowił łakomy kąsek nie tylko ze względu na swoje walory militarne. W czasie potopu Szwedzi mimo, że zalali prawie całą Polskę, nie zdołali zdobyć Gdańska.

Za Bramą Wyżynną widać Katownię i Wieżę Więzienną, budowle, które stanowiły przedbramie ulicy Długiej. Wzniesiono je w roku 1410, a przebudowano w XVI wieku znacznie podwyższając i zwieńczając bramę renesansowymi szczytami, a Wieżę Więzienną sygnaturką. Po wybudowaniu Bramy Wyżynnej przedbramie to straciło na znaczeniu. W 1604 roku zespół ten oddano na cele sądowe i dopiero od tego czasu pierwszą budowlę z salą przesłuchań nazwano Katownią, gdyż przesłuchania z reguły nie były miłe, a następną - Wieżą Więzienną. Istniejąca obecnie kamieniarka wokół bramy Katowni pochodzi z Bramy św. Jakuba, którą rozebrano w końcu XIX wieku, gdy likwidowano obwałowania miasta. Brama św. Jakuba znajdowała się w sąsiedztwie dzisiejszego „zieleniaka”, wieżowca Centrum Techniki Okrętowej. Obecnie w zespole tym ma swą siedzibę wyjątkowo odpowiednia instytucja. Jest nią Katedra Kryminalistyki Uniwersytetu Gdańskiego.

W górnej części medalu umieszczono herb Gdańska, a po bokach lwy. Z uwagi na huk okręgu lwy przyjęły poziome położenie i patrzą się w lewo, przez analogię do herbu z portalu Ratusza Głównomiejskiego, gdzie dwa lwy mają głowy też zwrócone w lewo, w kierunku ulicy Długiej i Złotej Bramy, patrząc, jak głosi legenda, na wjazd do miasta polskiego króla. Pod herbem intencja wybicia medalu: TYSIĄCLECIE GDAŃSKA 1997. Z kolei w dolnym odcinku okręgu, pod zespołem architektonicznym, opis liternictwem wgłębnym: POLSKIE TOWARZYSTWO NUMIZMATYCZNE - GDAŃSK - jako inicjator wydania medalu, a poniżej tego napisu zaznaczona jest instytucja, której

wsparcie finansowe pozwoliło na realizację wydawnictwa. Jest tu wyraźne logo PZU S.A., z lewej strony napis: ODDZIAŁ OKRĘGÓWY, a po prawej stronie: W GDANSKU. Z lewej strony medalu, u podnoża Bramy lekko zaznaczony jest spleciony monogram autorów medalu - ANR.

Rewers wyraźnie nawiązuje do poprzedniego medalu - do momentu przybycia biskupa Wojciecha do Gdańska. Św. Wojciech wraz ze swym najbliższym otoczeniem przekroczył bramę i znajduje się już na terenie grodu. Otoczony jest liczną gromadą ludzi, którzy słuchają jego słów. Jest to scena zbiorowa, w której wyróżnić można wojowników, duchownych, starca, kobiety, młodzież i dzieci. W sumie można doliczyć się, choć czasem widoczne są tylko głowy, 27 postaci. Bardzo plastycznie odtworzone są postacie pierwszoplanowe. Pokazano obwarowania grodu wczesnośredniowiecznego od wewnątrz. Poprzez bramę widać łódź przybyłego orszaku przycumowaną do pomostu. Z lewej strony pokazano fragment chaty, a poniżej chaty jest element numizmatyczny - dwie strony monety. Jest nią denar Bolesława Chrobrego przedstawiający głowę władcy w diademe z legendą: GNEZDVM CIVITAS. Moneta ta, jak podaje Stanisław Suchodolski w swojej książce „Denar w kalecie”, została wybita w Gnieźnie zapewne w czasie spotkania księcia polskiego z cesarzem Ottonem III w roku 1000 u grobu św. Wojciecha. Między awerssem i rewerssem denara mennica umieściła swój wkłęsły znak MW. W górnej części medalu w pojedynczym łuku napis: SANCTUS ADALBERTUS DE BOEMIA - URBS GYDDANYZC 997, który podkreśla czeskie pochodzenie biskupa oraz wyroznienie ówczesnego Gdańska jako znaczącej osady o charakterze miasta, co utrwaliła kronika Jana Kanapariuszaw w „Żywocie św. Wojciecha” przed tysiącem lat. Obchodzenie teraz jubileuszu Tysiąclecia jest właściwie tysiącleciem pierwszego kronikarskiego zapisu istnienia Gdańska pod datą 997.

W podsumowaniu można podać: medal został wybity w 1997 roku przez Państwową Mennicę S.A. w Warszawie o średnicy 70 mm w dwu wersjach - tombak patynowany w ilości 180 sztuk i tombak srebrzony i oksydowany - 270 sztuk. Autorami medalu są Andrzej i Roussana Nowakowscy.

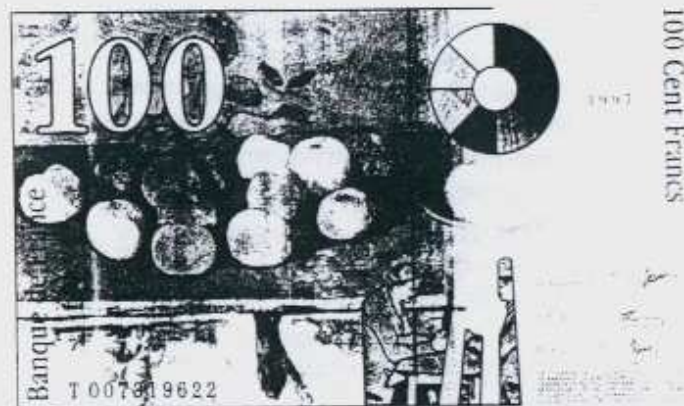
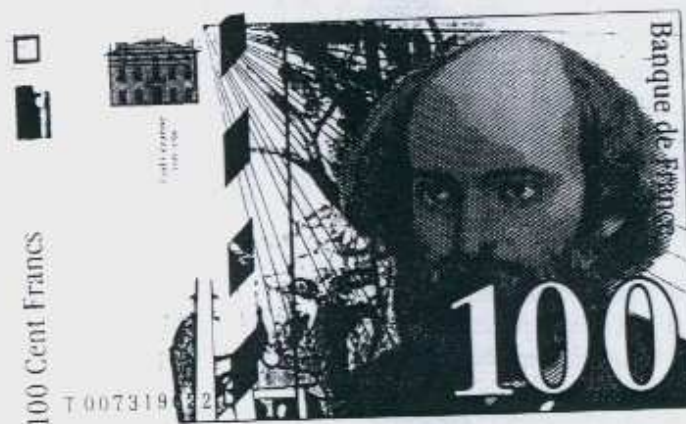
Miłosz Frąckowiak

FRANCUSKIE NOWOŚCI

15 grudnia 1992 roku pojawił się w obiegu nowy banknot 100 frankowy z wizerunkiem PAULA CEZANNE. Będzie on systematycznie wypierał z rynku dotychczasową setkę z portretem EUGENA

DEFLACROIX. Do czasu całkowitego jej wyeliminowania. Oba banknoty pozostają prawnym środkiem płatniczym.

Prezentowana dziś nowa setka przyniosła na awersie portret francuskiego malarza PAULA CEZANNE, który umieszczono na tle będącym fragmentem jego obrazu „MORZE W L'ESTAQUE”. Ponadto szatę plastyczną awersu stanowi rysunek domu ojca artysty - umieszczony w prawym górnym rogu pola znaku wodnego oraz poniżej - wizerunek dwóch mężczyzn z obrazu „GRACZE W KARTY”

Dodatkowo lico banknotu uzupełniają i ozdabiają cyfry i napisy charakterystyczne dla papierowych znaków pieniężnych. Całość kompozycji została wydrukowana w kolorze brązowym, pomarańczowym i zielonym oraz w kilku odcieniach ciemnego fioletu. Natomiast głównym motywem plastycznym rewersu uczyniono zreprodukowany obraz „JABŁKA I HERBATNIKI”. Uzupełniają go „KOŁO BARW” umieszczone u góry na styku tła banknotu z lewą stroną pola znaku wodnego oraz umieszczony pod nim - podobnie jak na awersie rysunek dwóch mężczyzn z obrazu „GRACZE W KARTY”. Również ta strona banknotu została opisana w sposób charakterystyczny dla pieniądza papierowego. Całość zaprezentowanych elementów plastycznych rewersu została wydrukowana w kolorze brązowym, pomarańczowym i kilku odcieniach zielonego.

Podobnie jak pozostałe banknoty z tej serii, nowa setka została również bardzo dobrze zabezpieczona przed fałszerstwami. Z zabezpieczeń jawnych można wymienić:

- Umiejscowiony znak wodny
- Nitkę zabezpieczającą
- Pasek zabezpieczający - „STRAP”
- Mikrodruki
- Farbę zmienną optycznie
- Recto - Verso
- Druk stalorytniczy
- Komputerową kompozycję portretu na awersie

Wyposażono ten nominal również w kilka zabezpieczeń utajmionych, które w promieniach UV świecą w kolorze seledynowym i pomarańczowym. To wszystko sprawia, że najmłodszy produkt BANKU FRANCJI jest niezwykle pięknym, wyjątkowo plastycznym i bardzo bezpiecznym środkiem płatniczym, którym nie tylko warto obracać ale warto również mieć go w swojej kolekcji. Tego Państwu i sobie życzę

Henryk Kościński

REJESTR MEDALI GDAŃSKICH

(c. d.)

365. Popiersie, głowa trzy - czwarte w prawo, obok daty: 1611-1687, w górze w łuku: JAN HEWELIUSZ, poniżej ASTRONOM POLSKI. R. Front Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku, wokół budynku napis: KRAJOWA WYSTAWA FILATELISTYCZNA „HEWELIUSZ 300”, MW, Gertruda Kuziemska - Wilczopolska, Ø 60, tombak srebrzony 360 szt., Polski Związek Filatelistów, Gdańsk, IV - 765.
365. 1987 Popiersie trzy czwarte w prawo, po bokach w łuku: JAN HEWELIUSZ 1611-1687 R. Przyrząd astronomiczny, wewnątrz słabo zaznaczony herb Gdańska, obok napis: 300 ROCZNICA ŚMIERCI 1686-1987, MW, Ø 59, tombak patynowany. Brak w katalogu mennicy.
366. 1987 Z lewej strony na tle grodu średniowiecznego postać Św. Wojciecha, z prawej strony na tle panoramy Gdańska postać papieża. U dołu w łuku: ŚW. WOJCIECH 997 - JAN PAWEŁ II 1987. R. Katedra w Oliwie i napis: PRZYBYCIE CYSTERSÓW DO OLIWY 1186, MW, Gertruda Kuziemska-Wilczopolska, Ø 70, Ag 50 szt. tombak srebrzony 1600 szt. patynowany 1600 szt., Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne Oddział w Gdańsku, IV-766, Medalierstwo i Falerystyka Nr 23-27, 1987-1991.
367. 1987 Odmiana medalu nr 366 z tekstem łacińskim: S. ADALBERTUS 997 PONT. MAX JOANNES PAULUS II 1987 R. ADVENTUS ORDINIS CISTERCIENSIIUM IN OLIVAM, MW, Gertruda Kuziemska-Wilczopolska, Ø 70, Ag 50 szt. tombak srebrzony 900 szt. patynowany 900 szt. IV-766, Medalierstwo i Falerystyka nr 23-27, 1987-1991.
368. 1987 JAN PAWEŁ II PAPIEŻ, w tle wieża bazyliki mariackiej, Pomnik Poległych Stoczniovców i pomnik na Westerplatte. R. Ołtarz w postaci fragmentu starego okrętu żaglowego i napis: GDANSK-ZASPA 12 CZERWCA 1987, PTAiN ODDZIAŁ GDANSK, MW wybity w 1988 r., Krystyna Jez-Kręcicka, Ø 70, Ag 50 szt. tombak srebrzony 2000 szt. patynowany 2000 szt. Istnieją nieliczne egzemplarze w odcieniu miedzi, PTAiN oddział w Gdańsku, IV-830, Medalierstwo i Falerystyka nr 23-27, 1987-1991.
369. 1987 Krocząca postać papieża w stroju pontyfikalnym. Po lewej stronie u dołu napis: III PIELGRZYMKI JANA PAWŁA II DO

- OJCZYŹNY 1987. R. Po lewej stronie poziomy napis : KONGRES EUCHARYSTYCZNY, a po prawej stronie GDANSK 1987, lany, Zygmunt Brachmański, ϕ 90. Medalierstwo i Falerystyka nr 23-27, 1987-1991.
370. 1987 Popiersie papieża en face, po lewej stronie Pomnik Poległych Stoczniovców R. ACADEMIA MEDICA GEDANENSIS. Powyżej panorama starego miasta w Gdańsku z kościołem NMP w środku. W dolnej części kursywą : PAPIEŻOWI STUDENCI 1987. 06. 12 GDANSK, lany, Józef Jezierski, ϕ 195, nakład 4 sztuki. Medalierstwo i Falerystyka nr 23-27, 1987-1991.
371. 1987 Głowa Jana Pawła II zwrócona 3/4 w lewo. W otoku : OJCU ŚWIĘTEMU JANOWI PAWŁOWI II 12.VI.1987. R. Emblemata PTTK, w łuku u góry : HONOROWE CZŁONKOSTWO PTTK, a u dołu : ODDZIAŁ GDANSK-ZASPA, lany, ϕ 75. Medalierstwo i Falerystyka nr 23-27, 1987-1991.
372. 1987 Półpostać papieża z wzniesionymi do góry rękoma, z lewej strony bazylika mariacka, z prawej Pomnik Poległych Stoczniovców i dźwigi stoczniowe oraz katedra w Oliwie. Na szarfie w łuku : 1987 JAN PAWEŁ II W GDANSKU. R. Emblemata kongresu : kielich z hostią a wokół : DO KONCA ICH UMIŁOWAŁ. Poniżej na szarfie : KONGRES EUCHARYSTYCZNY, ϕ 69, tombak.
373. 1987 Popiersie papieża w stroju pontyfikalnym en face z uniesioną prawą ręką, lewa trzyma krzyż pastoralny. W otoku : III PIELGRZYMKA PAPIEŻA JANA PAWŁA II. R. Emblemata Kongresu Eucharystycznego na tle krzyża, poniżej w półkolu : GDANSK, ϕ 40, połączony tombak, Rzemieślnicza Spółdzielnia Metalowców w Poznaniu. Medalierstwo i Falerystyka Nr 23-27, 1987-1991.
374. 1987 Awers jak medalu nr 373. R. W środku Pomnik Poległych Stoczniovców, po prawej stronie u dołu herb Gdańska, po lewej u góry emblemata Kongresu Eucharystycznego, a poniżej : GDANSK 1987, ϕ 40, połączony tombak, Rzemieślnicza Spółdzielnia Metalowców w Poznaniu. Medalierstwo i Falerystyka Nr 23-27, 1987-1991.
375. 1987 Na tle panoramy Gdańska postać papieża z pastorałem w ręku U góry napis : POKÓJ TOBIE POLSKO, poniżej panoramy miasta : JAN PAWEŁ II W GDANSKU 1987 R, a u dołu herb papieża. Rew. Katedra w Oliwie od frontu, w lewej górnej części medalu herb Tadeusza Gocłowskiego, biskupa gdańskiego, a pod herbem napis :

- 800 LAT KATEDRY W OLIWIE, lany, Janina Stefanowicz-Szmidt, nieregularny 110x 100.
376. 1987 Popiersie papieża, głowa 3/4 w lewo, z prawej strony napis w trzech wierszach : JAN PAWEŁ II. Rew. Katedra w Oliwie od frontu, z prawej strony napis w 4 wierszach : 800 LAT KATEDRY W OLIWIE. U góry w łuku : TRZECIA PIELGRZYMKA PAPIEŻA, a w łuku u dołu : DO POLSKI 8-14.VI.1987 R. lany w odcieniu mosiądzu, wydawnictwo Ars Christiana.
377. 1987 W górze herb papieża Jana Pawła II dzielący dewizę : TOTUS-TUUS. Poniżej napis w ośmiu wierszach : GDANSK 2.II.1987 PAMIĄTKA NADANIA PRZEZ OJCA ŚW. JANA PAWŁA II BAZYLICE MNIEJSZEJ P.W. WNIĘBOWZIĘCIA N.M.P. W GDANSKU TYTUŁU KONKATEDRY, poniżej 3 herby m.in. Gdańska. Rew. Bazylika widziana z prawej strony w rzucie aksonometrycznym, po prawej stronie dwa herby kościelne te same co na awersie. W otoku : ECCLESIA CONCATHEDRALIS ASSUMPTIONIS B.M.V. GEDANIUM, Wawrzyniec Samp, ϕ 70, tombak srebrzony.
378. 1987 W otoku : PRZYJACIELOWI CENTRALNEGO MUZEUM MORSKIEGO ZAŁ.1958, w środku róża wiatrów, a wewnątrz róży siedziba Muzeum : Żuraw Gdański i spichlerze przedzielone Motławą. Rew. Latarnia morska i żaglowiec na morzu, w otoku : MUSEI MARITIMI POLONIAE AMICO, MW, ϕ 69, tombak patynowany. Brak w katalogu mennicy.
379. 1987 W środku medalu herb Gdańska w tarczy. W otoku napis : TOWARZYSTWO KULTURY TEATRALNEJ GDANSK. Ostatnie słowo występujące w dolnej części medalu oddzielone jest z obu stron gałązką, maską teatralną i lirą. Rew. W centrum owalu zarys budynku klasycystycznego, a w jego środku skrót : TKT. Powyżej 80 LAT, poniżej daty 1907-1987, lany ϕ 75, połączony.
380. 1987 Popiersie trzy czwarte w lewo. Z lewej strony w łuku : ELZBIETA WINNICKA. Rew. Skróty : WSHM (Wyższa Szkoła Handlu Morskiego), WSE (Wyższa Szkoła Ekonomiczna), z lewej strony emblemata ówczesnych Uczelni. Poniżej emblemata Uniwersytetu Gdańskiego. W otoku : ILUSTRISSIMAE PROFESSORI OSTRAE 1987- lany, Józef Kawecki, ϕ 69.
381. 1987 Znak Czerwonego Krzyża otoczony gałązkami z liśćmi, w dole 25 LAT, a w otoku : KLUBU HONOROWYCH DAWCÓW KRWI

- 1962-1987. Rew. Emblemat Stoczni a w otoku :STOCZNIA GDANSKA IM. LENINA, lany, ϕ 68.
382. 1987 Sylwetki statków, doku pływającego, budynku i dźwigi. Powyżej : GDANSKA STOCZNIA REMONTOWA. Poniżej emblemat Stoczni, a po obu stronach daty : 1952-1987. Rew. GSR XXXV LAT (dwa pierwsze człony tworzą sylwetkę statku), w tle dźwigi, GSR, ϕ 69 tombak w odcieniu mosiądzu.
383. 1987 Głowa Merkurego, w otoku : XIII PRZEGLĄD NOWOŚCI RYNKOWYCH - GDANSK - 1987. Rew. Emblemat Jarmarku Dominikańskiego i daty : 25.VII - 9.VIII.1987, ϕ 64, tombak i tombak w odcieniu mosiądzu.
384. 1987 Napis w siedmiu wierszach : XIII ZJAZD POLSKIEGO TOWARZYSTWA NEUROLOGICZNEGO. Rew. W skrajnych częściach medalu płyty mózgowie, w środku herb Gdańska i napis : GDANSK 28-30. V.'87, lany, ϕ 60.
385. 1987 Popiersie, głowa lekko w prawo w czaku ułańskim, z lewej strony : WINCENTY POL 1807-1872. Z prawej strony : PTTK GDANSK 1987. Rew. Napis w 15-tu wierszach : TWARDO STANAĆ NA PRZESZŁOŚCI JAK KREW ZE KRWI JAK KOŚĆ Z KOŚCI I PAMIĘCIĄ POCZCIĆ DZIEJE A W ŚWIAT PRZYSZŁY SIAĆ MIŁOŚCI ZIARNO WIARY I NADZIEJE. TO ŻĄDANIE ZACNEJ MŁODZI I OJCZYŹNIE TO SIĘ GODZI. WINCENTY POL, KRAKÓW 1849, lany, Piotr Solecki, ϕ 75.
386. 1987 Głowa zwrócona w prawo, obok stylizowany orzeł - znak Stronnictwa Demokratycznego, a poniżej : ANDRZEJ BENESZ 1912-1972. W otoku : 50 LAT STRONNICTWA DEMOKRATYCZNEGO. Rew. Jacht typu kecz, w głębi lekko zarysowana panorama Gdańska, poniżej : WSKD GDANSK (Wojewódzki Komitet SD), w otoku : JACHT MŁODYCH DEMOKRATÓW S/Y ANDRZEJ BENESZ, lany, ϕ 67.
387. 1987 Panorama Gdańska wpisana w elipsę, u dołu : ROK ZAŁOŻENIA 1947, wokół elipsy : GDANSKIE TOWARZYSTWO FOTOGRAFICZNE. Rew. W elipsie fragment błony filmowej i spleciony monogram GTF. Powierzchnia medalu poza elipsami fakturowana, ϕ 68, tombak w odcieniu mosiądzu.
388. 1987 GDANSKIE TOWARZYSTWO FOTOGRAFICZNE 1947-1987, w prawym dolnym rogu herb Gdańska. Rew. Taśma filmowa, w środkowej klatce Pomnik Poległych Stoczniowców, lany, Piotr Solecki, kwadrat o bokach 73 x 73.

389. 1987 W centrum medalu logo Zakładów w postaci stylizowanego U umieszczone w otwartym od góry prostokącie. W otoku napis : GDANSKIE ZAKŁADY ELEKTRONICZNE. Rew. W centrum duże 30 z obniżonym zerem, a obok : LAT UNIMORU, powyżej daty : 1957-1987 i skrót : GZE, ϕ 65, tombak w odcieniu mosiądzu.
390. 1987 W trzech ćwiartkach medalu litery G P B, w czwartej herb Gdańska, w środkowej części poziomy napis : GDANSKIE PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE, a pionowo : XXX-LECIE. Rew. Wieżowce, poniżej daty : 1957-1987, lany, Piotr Solecki, kwadrat 73 x 73.
391. 1987 Emblemat "Elektrometu", poniżej 30 LAT ORT GDANSK 1957-1987. Rew. Napis w ośmiu wierszach : KRAJOWY ZWIĄZEK ELEKTROMETALOWYCH SPÓŁDZIELNI PRACY "ELEKTROMET" OŚRODEK ROZWOJU TECHNIKI W GDANSKU. lany, ϕ 68.
392. 1987 ? W środku medalu Żuraw Gdański, poniżej herb Gdańska. W otoku napis : ZA DZIAŁALNOŚĆ DLA SPÓŁDZIELNI SPOŻYWCÓW. Rew. Emblemat Spółdzielni Społem, a w otoku : POWSZECHNA SPÓŁDZIELNIA SPOŻYWCÓW W GDANSKU, ϕ 69, tombak.
393. 1987 ? W otoku : ZA DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNO - POLITYCZNA, a w środku KZ PZPR (Komitet Zakładowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej) SPOŁEM PSS (Powszechnej Spółdzielni Spożywców) W GDANSKU. Rew. Na tle sztandaru w pięciu wierszach napis : PROLETARIUSZE WSZYSTKICH KRAJÓW ŁĄCZCIE SIĘ, GSR, ϕ 69, tombak.
394. 1988 Żaglowiec widziany od rufy, w tle dwa okręty, jeden tonie. U dołu napis : 28.XI.1627 BITWA POD OLIWĄ. Rew. Popiersie, głowa trzy czwarte w lewo, na głowie kapelusz. Napis : AREND DICKMAN ADMIRAL FLOTY POLSKIEJ 1572-1627, MW, Bohdan Chmielewski, ϕ 70, tombak srebrzony 1400 szt, patynowany 1400 szt, oraz o średnicy ϕ 40 tombak srebrzony 250 szt, patynowany 250 szt, Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, Warszawa IV-785.
395. 1988 MISTRZOSTWA EUROPY JUNIORÓW W BOKSIE. GDANSK POLSKA 1988. Rew. Herb Gdańska, MW, Stanisława Wątróbska, tombak złożony 30 szt, srebrzony 29 szt, patynowany 91 szt. Centralny Ośrodek Sportu, Warszawa. IV-945.

396. W środku emblemat Zjednoczenia Przemysłu Okrętowego, w górze : STOCZNIA a u dołu PÓLNOĆNA. Z lewej strony : IM. BOH. WESTERPLATTE, z prawej strony : ODZN. ORDEREM SZTANDARU PRACY I KLASY. Rew. U góry : ZASŁUŻONY, u dołu : PRACOWNIK, z lewej głowa stoczniozca w kasku, z prawej dziób statku i szarfa, w tle statek w doku i dwa dźwigi, lany, Piotr Solecki, φ 71
397. 1988 Orzeł z koroną na głowie i z rozpostartymi skrzydłami opiera się szponami na liczbie 70, napis z obu stron : ROCZNICA ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI. W tle krzyże Pomnika Poległych Stoczniovców w Gdańsku. Rew. Wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej, powyżej : SEMPER FIDELIS, z lewej strony daty : 1382, 1794, 1830, 1863, 11.XI.1918. Z prawej strony : 11.XI.1988, KS i spleciony monogram JH, lany, Józef Fukś, Henryk Jankowski, Bogdan Pietruszka, φ 81

Miłosz Frąckowiak

Z ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO PTN

2 grudnia w sali odczytowej Muzeum Archeologicznego w Gdańsku dr Klemens **Bruski** wygłosił odczyt pt "PIENIĄDZ NA WSI POMORSKIEJ"

16 grudnia w Miejskim Domu Kultury w Rumi w Dworcu pod Lipami otwarto wystawę pt

"Z DZIEJÓW RUMI"

Organizatorem wystawy był wspomniany MDK oraz Muzeum Archeologiczne w Gdańsku. Referaty wygłosili **Danuta Król** i **Mirosław Fudziński** pracownicy Muzeum Archeologicznego w Gdańsku oraz **Aleksander M. Kuźmin** członek Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego Oddziału w Gdańsku. Na wystawie zaprezentowano m.in. w obszernym wyborze monety znalezione na terenie kościoła w Rumi.

Wystawa cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców Rumi.

W styczniu 1998 roku w sali odczytowej Muzeum Archeologicznego w Gdańsku mgr **Aleksander M. Kuźmin** wygłosił odczyt pt :

"KOŚCIELNE ZNALEZISKA MONET"

Obszerne streszczenie tego referatu zamieszczyamy wewnątrz niniejszego numeru.

2 lutego 1998 roku także sali odczytowej w Muzeum **kmr por. mgr Józef Wąsiewski** wygłosił odczyt pt : "PIERŚCIEN GENERALA JÓZEFA HALLERA".

Od 3 lutego b.r. w holu Muzeum Archeologicznego w Gdańsku czynna jest wystawa pt "BŁĘKITNA ARMIA GENERALA JÓZEFA HALLERA".

Wystawę przygotował i udostępnił eksponaty ppłk w st. spocz. **Konstanty Siekierski** członek naszego Towarzystwa. Na wystawie eksponowane są fotografie, medale, odznaki i odznaczenia, książki, pocztówki i druki ulotne.

Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego wraz z Oddziałem Okręgowym Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A. wyemitował medal poświęcony tysiącleciu Gdańska.

Fotografię medalu i jego szczegółowy opis zamieszczamy wewnątrz numeru.

ALEMKA

Poniżej zamieszczamy fotokopię „banknotu” nadesłanego nam przez Pana R. Sieradzkiego z okazji jego 60 - lecia i 25 - lecia pasji kolekcjonerskiej.

POLSKIE TOWARZYSTWO NUMIZMATYCZNE
 Oddział w Gdańsku
 GDAŃSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
 MUZEUM ARCHEOLOGICZNE W GDAŃSKU

zapraszają na

CYKL ODCZYTÓW POPULARNO-NAUKOWYCH

PROGRAM

	2.06.98	mgr Małgorzata Gzińska
•Dzieje Mennicy Elbląskiej
w świetle nowych badań•	
6.01.98	mgr Aleksander Kuźmian
•Kościelne znaleziska monet•		
3.02.98	leśnik por. mgr Józef Wąsiewski
•Pierścień gen. Józefa Hallera•	1.09.98	dr Jerzy Wnorowski
•Zespół Wieży Więziennej
i Katowni w Gdańsku
3.03.98	prof. dr hab. Jan Iluk
•Złoto wczesnobizantyjskie
nad Bałtykiem•	6.10.98	mgr Aleksandra Szymańska
•Zamość w architekturze
i medalierstwie•
7.04.98	doc. dr inż. Miłosz Frąckowiak
•Pamiętki obchodów Tysiąclecia
miasta Gdańska•	11.98	mgr Adam Kujot
•Na szlaskich dawnych kultur
Turcji, Syrii i Jordanii•
5.05.98	mgr Zofia Januszkiewicz
•Skarby monet w zbiorach
Muzeum Warmii i Mazur
w Olsztynie•	12.98	mgr inż. Paweł Bohdanowicz
•Identyfikacja monet
na podstawie kształtu punc
użytych do wykonania stempla•

Odczyty odbędą się o godz. 17.00
 w sali odczytowej Muzeum Archeologicznego
 w Gdańsku ul. Mariacka 25/26

WSTĘP WOLNY